

TAJANSTVENO PLAVETNILO

JERG KASTNER

ROMAN PREMA ZAPISIMA SLIKARA I STRAŽARA U ZATVORU,
KORNELISA BARTOLOMEUSA SOJTHOFA

ZAPISANO U AMSTERDAMU, NA JEDRENJAKU *TULPENBURG* I U
BATAVIJI, OD 1670. DO 1673. GODINE

Prevela s nemačkog
Jagoda Živkov

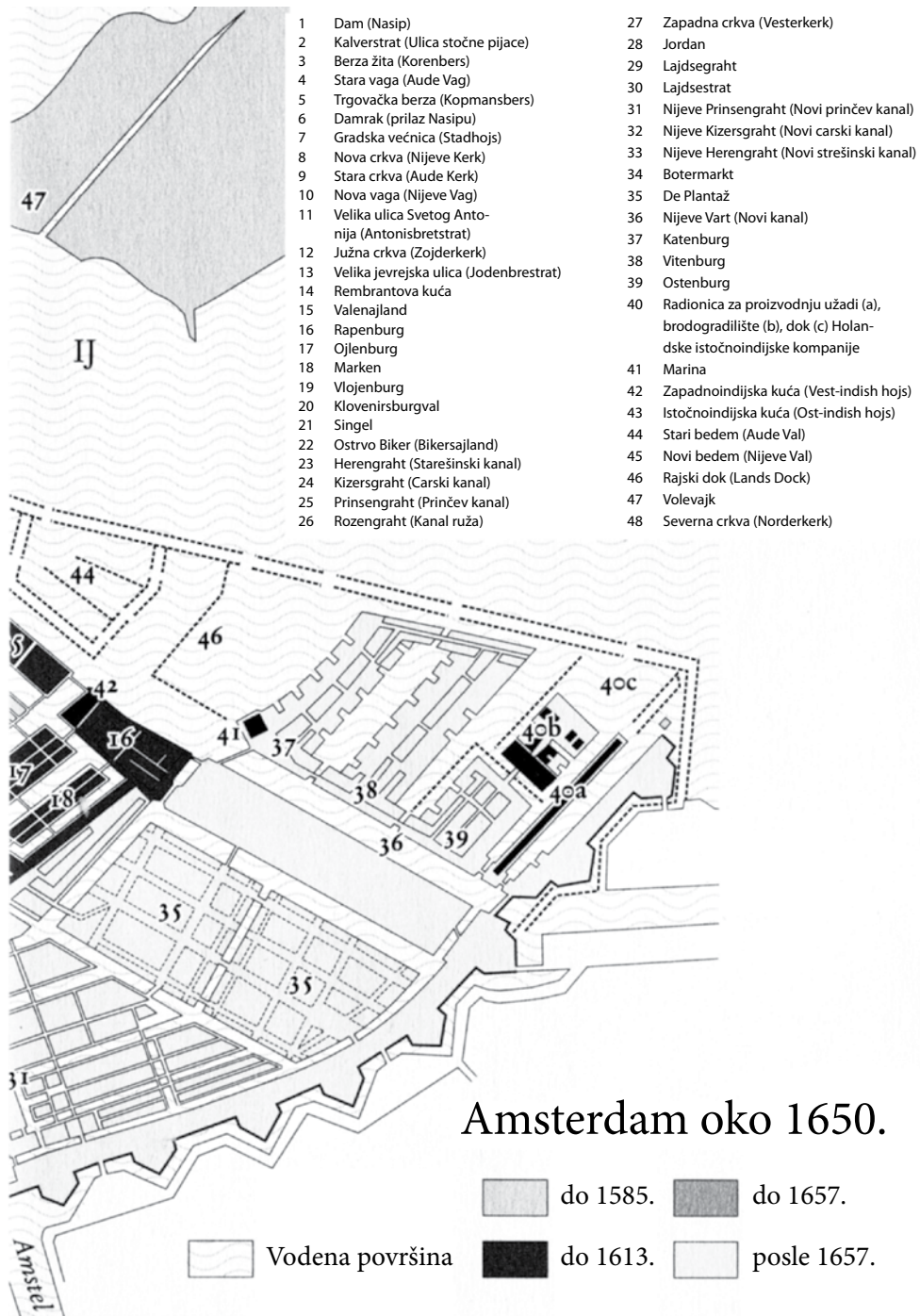
alnari
PUBLISHING

Beograd, 2011.

Mojoj supruzi Korini,
koja je tokom dugog vremena,
dok sam radio na ovoj knjizi,
uvek bila uz mene, a ne samo u Amsterdamu

J. K.

Prolog

Neverno srce

Vilem je bio potišten. Osećao se kao da mu na grudima leži kamen koji mu je pritiskao dah. I bilo mu je hladno. Bila je to hladnoća smrti što ga je okrznula dok je sa svojim gostima izlazio iz sale za ručavanje, u želji da im pokaže nekoliko nedavno kupljenih tapiserija. Na to ga nije podstakla potreba za hvalisanjem, već iskren ponos i duboka radost koju je osećao zbog ovih umetničkih dela. U vremenima kao što su ova, ispunjena ratovima i zaverama, ljudskom umu je više nego ikad bio potreban odmor kakav je nudilo posmatranje lepe slike.

Vilemovi sinovi Moric i Justin predvodili su slušaocce, koji su obrazovali polukrug oko namesnika Holandije. Njegovi telohranitelji su stajali u pozadini. Znali su da oranjski princ nije voleo da oni budu blizu njega. Osećao se i predstavljao kao čovek naroda, koji je uvek imao sluha za molioce. Teško da bi tome pristajalo da ga zakloni trupa stražara naoružana helebardama.

Upravo je hteo da svojim pratiocima pokaže još jednu tapiseriju kad među stražarima nastaje nemir. Kapetan, vođa male trupe stražara, uzbuđeno je razgovarao sa nekim čovekom koji je, očigledno, pokušavao da se probije između vojnika. Vilem je zapitao šta se tamo dešava.

„Ovaj gospodin želi da razgovara sa vama, prinče“, odgovorio je kapetan i pokazao na nepoznatog čoveka. „On jednostavno ne želi da prihvati da ste vi trenutno zauzeti drugim poslovima.“

Vilem je načinio dva koraka ka stražarima i odmerio uljeza. Čovek je bio još mlad, tek što je prešao dvadesetu, a ispod teškog kaputa nosio je odelo francuskog kroja. Delovao je izuzetno negovan. Sudeći po tamnoj puti, mogao je biti stranac, Francuz sa juga Francuske ili Italijan. Međutim, spoljašnji mir ovog stranca je varao. Vilem je zapazio nesiguran treptaj u njegovim uskim očima i video kako su mu se kapci više puta trznuli. Činilo se da je čovek pod velikim pritiskom.

Oranjski princ potrudio se da mu lice bude ljubazno i htjede da ga upita koja je njegova molba. Međutim, pre nego što je izustio prvo slovo, ukočio se. Pogled mu je pao na uljezovu ruku, koja se pomaljalo ispod kaputa držeći nešto teško. Pod svetlošću koja se probijala kroz veliki prozor, dugačak predmet imao je metalni odsjaj. Kada je Vilem konačno shvatio da je taj čovek uperio pištolj u njega, već ga je zaslepio plamen i skoro istovremeno ga je zaglušio prasak pucnja.

Osetio je udar u desni obraz, a odmah potom i oštar bol kada su ga zahvatili plamenovi vatre koja je sunula tik ispred njegovog lica. Plamen iz pištolja mu je zahvatio kragnu. Najzad se trgnuo i počeo brzo da gasi vatru.

Za to vreme je gledao u stranca. Blago pognut napred, stajao je i ukočeno posmatrao svoju ruku u kojoj je do maločas držao pištolj. Oružje je nestalo, a od ruke nije ostalo ništa osim malo krvavog mesa. Izgleda da je barut razneo pištolj, a sa njim i atentatorovu ruku.

Dvojica slugu pritrčala su i pomogla Vilemu da ugasi vatru. Njegovi stražari opkolili su atentatora. Helebarde i mačevi zarivali su se u telo čoveka, iznova i iznova, čak i onda kada se već bio groteskno izvrnuo i pao, nepomično ležeći na podu ispred vojnika.

Vatra je ugašena, ali bolovi u vratu i ustima bili su nepodnošljivi. Vilem je nemoćno pao na pod, kao da je hteo da se u smrti ujedini sa svojim ubicom.

Zbunjen, Vilem je otvorio oči. Zora je već odavno potisnula noć. Blago peckanje u desnom obrazu podstaklo je njegovo sećanje. Prošlo je više od dve godine otkako je, nekim čudom, preživeo atentat. Za razliku od njega, plaćeni ubica, Španac po imenu Huan Hauregi, nije preživeo nakon što su ga stražari izboli helebardama i mačevima. Veliki broj lekara

se brzo okupio kraj Vilemove bolesničke postelje – davali su nadu, a zapravo ni sami nisu verovali da će namesnika Holandije, kome je metak prošao kroz desni obraz i nepce, oteti iz zagrljaja smrti. Vilem se i sada naježi pri samoj pomisli na one duge nedelje koje je proveo u postelji. Po savetu lekara nije smeo da izgovori ni jednu jedinu reč, te je hitne državne poslove obavljao pomoću znakova i uputstava ispisanih nesigurnom rukom.

Nikada se nije u potpunosti oporavio, ali to ga nije obeshrabrilo. I dalje je vodio Holandiju u oslobodilačkom ratu protiv Španije, i dalje je primao svakoga ko bi došao kod njega sa nekom molbom, ne plašeći se pritom potajnih ubica uprkos tome što je Filipova ponuda ostala nepromenjena.

Filip II, kralj Španije, onome ko ubije Vilema obećao je kao nagradu dvadeset i pet hiljada zlatnih kruna, u gotovini ili kao zemljišni posed. Atentatoru koji nije bio plemić smešio se, po izvršenju atentata, prijem u stalež plemstva. Po Filipu, ubistvo Vilema nije bio zločin; španski kralj je javno osudio omrznutog pobunjenika i stavio ga van zakona.

Vilem se smeškao kada je ustao iz kreveta i pošao ka prozoru. Ponuda kralja Filipa mu je pokazivala koliko je vredeo. Međutim, još važnije je bilo to što ga se Filip plašio. Kao namesnik Holandije bio je vrhovni zapovednik vojske sedam severnih provincija, koje su se 1579. godine ujedinile u Utrehtsku uniju, a dve godine kasnije se svečanim aktom odvojile od španskog kralja. Naneo je Špancima više vrlo osetnih poraza.

Razmakao je teške zavese kako bi pozdravio novi dan. Zastao je usred tog pokreta. Naježio se kad ga je okrznuo ledeni dašak, sličan onoj hladnoći od pre dve godine koju je osetio onog nesrećnog dana u Antverpenu.

Vilem je odagnao strah i naglo otvorio prozor. Ovde je bio u Delftu, ne u Antverpenu, a svež jutarnji povetarac najavljivao je topao letnji dan. Nije imao razloga za crne misli, rekao je samom sebi i nakon malog osveženja seo za pisači sto kako bi obavio važnu prepisku. Voleo je da radi u osami zadužbine Svete Agate, koja je nekada bila važan manastir, a sada je u njenom severoistočnom delu bio smešten prinčevski dvor.

Kasnije tog popodneva, kad se toplina jutra pretvorila u letnju žegu, primio je Rombauta Ojlenburga, gradonačelnika Leuwardena, kako bi sa njim razgovarao o političkim i verskim pitanjima u Friziji. Tek je zvuk

trube, koji je najavio ručak, prekinuo njihov plodotvorni razgovor. Na putu do sale za ručavanje pridružile su im se Vilemova supruga Luiz, njegova kćer Ana i njegova sestra Katarina, grofica od Švarcburga.

Nekoliko molilaca je sačekalo vreme ručka kako bi Vilemu izneli svoje molbe, ali on nije želeo da ga gosti čekaju te je obećao da će ih primiti posle obeda. Samo je jednom mladom Francuzu, koji mu je nekoliko puta preneo važne poruke i koga je novčano pomagao, rukom mahnuo da dođe kod njega. Ovaj Fransoa Gijon je prešao u kalviniste i ispričao mu je kako je njegov otac zbog nove vere mučen i ubijen u Dolu.

„Šta ima novo, Gijone?“, upitao je Vilem. „Da li donosiš novosti iz Francuske koje ne mogu da čekaju?“

Gijon, vitak muškarac od oko dvadeset i pet godina, skinuo je šešir od filca, poklonio se i odmahnuo glavom. „Nemam novosti, prinče Vileme. Ali se nadam da ću na svom sledećem putovanju nešto saznati. A za to mi je potreban pasoš.“ Glas mu je zvučao neobično jednolično i nesigurno, kao da mu je i samom bilo jasno kako ovo nije bio pravi trenutak da Vilema opterećuje problemom oko pasoša.

„Kasnije, posle ručka“, rekao je Vilem pomalo osorno i uputio ga da čeka zajedno sa ostalim moliocima.

Zbunjen, Gijon se povukao.

Kada je Vilem sa svojim pratiocima ušao u salu za ručavanje, Luiz mu je tiho rekla na uho: „Meni se ne sviđa čovek sa kojim si malopre razgovarao. Čudno se ponaša.“

Vilem je odgovorio sa osmehom: „Nije on loš čovek. Sreo sam ga više puta. Da je hteo da mi naudi, mogao je to odavno da uradi. Malopre je bio samo malo nespretno, verovatno ga uplašilo prisustvo brojne visoke gospode.“

Tek nakon ručka, dok mu je ispred sale za ručavanje prilazilo više molilaca, ponovo se setio Gijona. Francuz je stajao u redu sa ostalim ljudima koji su čekali i činilo se kao da je naučio da bude strpljiv. Vilem je razgovarao o vojnim pitanjima sa jednim velškim oficirima, a onda se obratio jednom italijanskom trgovcu koji je objavio da raspolaže obaveštenjima u vezi sa pomorskom trgovinom po Sredozemnom moru. Vilem nije želeo da razmatra to pitanje na javnom mestu, te se sa Italijanom povukao gore, u svoju radnu sobu.

Tajanstveno plavetnilo

Kada se pozdravio s trgovcem i ispratio ga do vrata, tamo ga je već čekao jedan engleski oficir, sedokosi kapetan Vilijams. Kleknuo je na jedno koleno kako bi Vilemu izneo svoju molbu. U tom trenutku se pojavio Fransoa Gijon i jedna pomisao, koja je potisnule sve ostale, prošla je Vilemu kroz glavu: *Isto kao u Antverpenu!*

Gijon je držao težak pištolj sa dugom cevi u desnoj ruci i nišanio u Vilema. Plamen i dim baruta, zaglušujući prasak pucnja i Vilem je već osetio težak udarac u stomak. Taj divlji, vreli bol, koji se širio od rane, pogodio je i hladni dašak vazduha kakav je osetio još jutros. Smrt je držala Vilema u svom ledenom zagrljaju i ovoga puta nije bila voljna da ga pusti.

Još pre nego što je stigao njegov lični lekar, oranjski princ je podlegao teškim povredama.

Zatvorili su atentatora. Pravo ime mu je bilo Baltazar Žerar, poticao je iz slobodne grofovije Burgundije i zapravo je bio katoličke vere i veran podanik španskog kralja. U Delftu se izdavao za odbeglog hugenota i tako, na prevaru, pridobio Vilemovo poverenje. Verovatno bi ovo delo izvršio još ranije da je imao odgovarajuće oružje. Pištolj sa dugom cevi kupio je tek nedugo pre atentata, i to baš od jednog Vilemovog telohranitelja koga je ubedio u to da mu je potrebno oružje da se zaštiti od ološa koji je uveče širio strah na ulicama Delfta.

Baltazar Žerar nije mogao da uživa u nagradi koja je obećana za Vilemovo ubistvo, ali je zato njegov otac uzdignut u stalež plemstva i dobio na dar zemlju u Burgundiji. Atentator je nakon teškog mučenja osuđen na smrt. Izvršenje presude usledilo je samo četiri dana nakon ubistva, četrnaestog jula 1584. godine, ispred gradske većnice u Delftu. Okupila se velika masa ljudi i kod mnogih je tugu za Vilemom nadjačavala radost što će videti njegovog ubicu kako pati i umire.

Na razočaranje radoznalih, Žerar se pokazao nepokolebljivim i pripravnim. Stisnuo je zube dok su mu na gubilištu ispred gradske većnice usijanim gvožđem pržili ruku, sve dok od nje nije ostao samo ugljenisani patrljak. Tek kada su počeli da mu zabadaju usijana klešta svuda po telu i da mu otkidaju delove mesa, iz grla mu se oteo poneki mukli, bolni jauk.

Dželati su počeli živog da ga seku na četiri dela tako što su ga rasporetili odozdo. On se onda uspravio, ukočenim pogledom punim mržnje

Jerg Kastner

zagledao se u masu i povikao: „Sve vas proklinjem, vas bezdušne kalviniste! Vas, vašu decu i decu vaše dece. I neka i sto godina posle moje smrti moja kletva stoji nad vama i nad svima koji žive u Holandiji, koju je Bog zaboravio!“

Glas mu je zamro u samrtnom ropcu kada su mu rasporili stomak i iščupali srce. *Nevernim srcem*, kako je glasilo u presudi, tri puta su ga udarili u lice. Na kraju su mu odsekli glavu, rasekli telo na četiri dela i okačili na četiri bedema u gradu. Okupljeni narod je sve ovo posmatrao sa zadovoljstvom, ali nad ljudima se potom nadvila senka i još dugo se u Delftu, kao i širom Holandije, pričalo o kletvi Baltazara Žerara.

Glava prva

Smrt u Rendari

AMSTERDAM, 7. AVGUST 1669. GODINE

„Hajde, Kornelise, ubodi me nožem u stomak!“

Osel Jeken se grubo smejao i odmahivao glavom, od čega su mu poi-gravali debeli obrazi. Oči ispod gustih obrva su me ohrabrivale namigu-jući mi, i kao da su me istovremeno zadirkivale. Osel je stajao tri-četiri koraka ispred mene, masivni gornji deo tela je blago nagnuo unapred i ispružio ruke sa snažnim šakama, kao da je hteo da me zagrlji.

Ili da me zgnječi, pomislio sam, ali ni ja nisam bio baš niskog rasta. Doduše, Osel me je nadmašivao za glavu, a njegove ruke su bile skoro istog obima kao i moje butine.

Ipak mi se činilo da je hrabro što je tražio da koristim španski džepni nož sa dugim, savijenim sečivom za napad. Smatrao sam da sam veoma vešt s tim oružjem koje sam na kocki dobio od jednog engleskog mornara.

„Zašto oklevaš, Kornelise?“ vikao je Osel.

„Sam si tražio“, progundao sam i napao ga jednim brzim korakom u stranu. Istovremeno sam desnom rukom potegao nož ka njegovom masivnom grudnom košu.

Osel više nije stajao na istom mestu. Za tren oka je promenio svoj položaj, takvom brzinom i spretnošću koje se nisu očekivale od čoveka čije je telo delovalo tromo. Umesto da ustukne pred španskim sečivom, on

se pomerio ulevo i načinio korak unapred, te me čvrsto zgrabio. Držao me je desnom rukom za vrat i zadnji deo glave, a levom me je stegao za desnu mišku, toliko jako da me je zabolelo. Pre nego što sam stigao da se osvestim, Osel me jednim okretom izbacila iz ravnoteže. Sada je desnom rukom obuhvatio moja leđa, a levom mi je zavrtao ruku. Ovo drugo je izazvalo oštar bol. Ruka mi je nekontrolisano drhtala, a nož je, uz glasan zveket, pao na prljavi pod. Kada je Osel pojačao stisak na moja leđa, u potpunosti sam izgubio kontrolu i grubo pao na desno rame.

Disao sam ubrzano, borio se da dođem do vazduha i ponovo se ponadao kad sam tik pored sebe ugledao kako se moj nož presijava. Ruka mi je poletela ka njemu, ali je Oselova noga u kožnoj obući bila brža i pritisnula nož na podu.

„Priznaj, da si izgubio“, rekao je, nasmejao se od uha do uha i nagnuo se nada mnom. „Muškarac nikad ne sme da pobrka hrabrost sa glupošću.“

Ukočeno sam gledao nagore, u njega, kao što mali dečak gleda u svog moćnog oca, i uzdahnuo: „Priznajem poraz, majstore Jeken. Jak si koliko i spretan.“

„Jak sam po prirodi, a spretnost sam postigao vežbanjem“, odgovorio je Osel i ispružio ruku da mi pomogne da ustanem. „Ako budeš vežbao isto toliko vredno kao i ja, i ti ćeš savladati umeće rvanja.“

„Od takvog učitelja, sigurno“, rekao sam skidajući crvenu strugotinu sa sečiva. Ruka me je jako bolela, ali sam se potrudio da se ne odam. Na kraju krajeva, ja sam bio taj koji je zatražio ovu lekciju.

Osel je odmahnuo glavom. „Ja zaista nisam majstor, ali sam učio rvanje kod pravog majstora.“

„Kod koga?“, upitao sam i vratio sečivo u kanije od jelenjeg roga, optočene mesingom.

„Kod Nikolasa Petera“, odgovorio je Osel kao uzgred, ali je dobro znao kakvo dejstvo ima to ime.

„Kod Nikolasa Petera, upravnika poznate škole rvanja?“, naglasio sam iznenađeno.

„Kod osnivača škole rvanja“, ispravio me je Osel. „Sada je vodi njegov učenik, Robert Kors.“

Učinilo mi se kao da moj prijatelj izgovara ovo ime sa izvesnom odbojnošću.

Tajanstveno plavetnilo

„Ne pričajmo o prošlim vremenima“, rekao je Osel i stao ispred mene raširenih nogu. „Hteo si da te naučim rvanju, pa hajde. Hajde, kreni još jedanput prema meni, ali sasvim polako. Onda ću ti pokazati kojim pokretima sam odbio tvoj napad. Malo snage i malo više pameti imaju veću težinu od tog tvog malog španskog noža, Kornelise.“

Klimnuo sam glavom i pripremio se za napad. Duboko sam udahnuo i osetio miris svežeg drveta. Za vežbanje smo izabrali veliko skladište gde je brazilsko tvrdo drvo čekalo na rendanje, nakon što su ga zatvorenici u Rendari* isekli i isitnili. Upravo kada sam hteo da krenem na svog prijatelja, začuo se nečiji glas uzvik: „Osele! Osele! Gde si?“

„To je Arne Peters“, reče Osel sav začuđen i doviknu našem kolegi: „Arne, mi smo u skladištu za drva!“

Brzi koraci su se približavali, teška vrata od dasaka su se bučno otvorila i Arne Peters promoli svoju ćelavu glavu. Mucao je sav zadihan: „Osele, moraš odmah da odeš u Melhersovu ćeliju, brzo! Nešto strašno se desilo!“

„Šta?“, upitao je Osel i pošao da uzme svoj kožni prsluk koji beše ostavio na jednoj gomili naslaganih drva.

„Melhers... on je mrtav!“

U istom trenutku, Oselov mir je nestao. „Kako to?“, rekao je i zgrabio prsluk brzo ga oblačeći.

„Ubio se. Hteo sam da mu odnesem ručak i tada sam ga video. Cela ćelija je puna krvi!“

Trčali smo prateći Petersa do ćelije Gisberta Melhersa, bojadžije plavim. Dok smo prolazili kroz salu Rendare, zatvorenici, zaokupljeni teškim radom, dobacivali su nam radoznale poglede, ali i pune mržnje, ne prestajući pritom s poslom. Prostorijom je letela strugotina, osećao se miris znoja i drveta i činilo se da iznad svega toga lebdi miris smrti. Barem se meni tako činilo dok sam sa dvojicom čuvara žurio ka ćeliji čoveka čiji slučaj je pre šest dana potresao ceo Amsterdam.

Gisbert Melhers bio je jedan od najuglednijih bojadžija i član svog esnafa, koji je bio poštovan i nadaleko van Amsterdama. Čovek je obavljao svoj zanat vredno i predano i stekao je znatno blagostanje. Ništa,

* Orig. *Rasphuis*, odnosno Rendara, u stvari je zatvor u Amsterdamu u kojem su zatvorenici preispitavani popravnim radom, odnosno prerađivali su brazilsko drvo tako što su ga rendali i usitnjavali u prah, koji je dalje služio kao sirovina za proizvodnju boje.

tako su kasnije govorili očevici, nije ukazivalo na to da će počiniti takav zločin.

Prošle nedelje uveče, na stravičan način je ubio svoju ženu i decu: dečaka od trinaest godina i devojčice od jedanaest i osam godina. Iskaspio ih je nožem, svima redom odsekao glave i bacio ih u jednu kacu za boju. Zločin je otkriven tek u ponedjeljak ujutro, kada su Melhersove kalfe htele da izvade tkaninu koju su potopili u nedelju, da bi je okačile da se suši na svežem vazduhu. Jedan od ljudi, izvesni Art Tefsen, zajedno sa tkaninom izvukao je i glave ubijenih. Uzbuđene kalfe su potražile svog majstora i pronašle ga u jednom udaljenom ćošku u njegovoj kući kako sedi šćućuren na podu, poput progonjene životinje saterane u klopku; gledao je u njih ukočeno. Nije mogao da izgovori nijednu razgovetnu reč. Pored njega se nalazila krvava sekira, a njegove ruke, kao i odelo, bile su natopljene krvlju. Kalfe su u dnevnoj sobi pronašle krvava tela ubijenih. Melhers je odveden u gradsku većnicu na saslušanje, a progovorio je tek kada je podvrgnut mučenju. Priznao je zločin, ali nije hteo, ili nije mogao, da navede razlog za svoje nedelo, već je stalno ponavljao da je to morao da uradi. U ponedjeljak je upućen u Rendaru, gde je čekao na suđenje. I tu je bio veoma zatvoren i nije hteo ništa da govori.

Pokušao sam dva puta bezuspešno da započnem razgovor sa njim i na kraju sam odustao. Upravnik je odlučio da Melhersa smestimo u odvojenu ćeliju. Nije bilo pametno, zbog njegovog čudnog stanja, da ga uključimo u rad Rendare. Izgleda da se upravnik plašio da bi Melhers sa dvanaestozupčanim rendetom u ruci mogao ponovo da postane nasilan.

Kada smo skrenuli u hodnik koji je vodio do Melhersove ćelije, video sam još izdaleka da su vrata bila poluotvorena. Peters je ispred njih ostavio jednostavnu činiju sa kašom; hrana je, verovatno, bila za Melhersa. Osel je jednim pokretom skroz otvorio vrata i prvi pogledao u malu prostoriju. Stao sam pored njega i ugledao pravu sliku užasa. Tokom dve godine koje sam proveo kao čuvar u Rendari, video sam svašta od čega bi se prevrnuo svaki osetljiviji stomak, kakav je bio i moj, ali pogled na Gisberta Melhersa zasenio je sve ostalo. Duboko sam udahnuo i pokušao da odagnam osećaj gušenja.

Od stamenog čoveka, kakav je bojadžija plavim bio za života, ništa nije ostalo. U smrti je izgledao jadno. Na njegovim ručnim zglobovima, iz kojih su istekli i krv i život, visilo je pokidano meso. Ležao je na

desnom boku kao uginula životinja, iskrivljen u samrtnom grču. Oči su mu bile neprirodno otvorene i umrljane krvlju. I zubi su mu bili krvavi. Nisam mogao a da ne pomislim na zver, na krvave ulove divlje životinje.

„Kako li je samo uspeo to da uradi?“, upitao je Arne Peters i u neverici vrteo ćelavom glavom. „Pa nije imao ni oružje!“

„Zar ne vidiš zube?“, odgovori Osel neobično promuklim glasom. Ovaj prizor je potresao čak i beskrupuloznog nadzornika zatvora.

„Da, čudno, tolika krv...“

„Nije čudno, već odvratno“, reče Osel prinoseći desnu podlakticu ustima, kao da je hteo da se ujede za ručni zglob. „Ovako je to uradio.“

Peters je čujno progutao pljuvačku. „Zar čovek može da bude sposoban da uradi tako nešto?“

„Čovek koji je iskasapio svoju ženu i nevinu decu verovatno je za sve sposoban“, odgovorio sam i progurao se kraj Osela kako bih ušao u ćeliju. Nešto na drugom kraju mi je privuklo pažnju: nejasna senka, veliki pravougao.

„Mora da se užasno bojavao kazne kada ju je izbegao na ovakav način“, promrmlja Peters.

„Možda je odlučio da sam izvrši kaznu“, rekao sam ja.

„Ili je naprosto samo bio lud“, rekao je Osel, koji je svoju tešku šaku položio na moje rame i, na moje veliko iznenađenje, sprečio me da uđem u ćeliju. „Arne, molim te, obavesti upravnika!“

„Da, u redu“, odgovorio je Peters i brzo se udaljio.

Osel je gledao za njim i, kada je Peters izašao iz hodnika, rekao je: „On to ne mora da vidi.“ Pritom je pokazao na veliki predmet koji je bio naslonjen uz zadnji zid ćelije.

„Šta je to?“, upitao sam.

Osel je ušao u mračnu prostoriju, brižljivo vodeći računa da ne stane u lokvu krvi u kojoj je ležao Melhersov leš, pružio ruku iza pokojnika i izvukao jednu sliku koja je bila uramljena u ukrašen i izrezbaren ram.

„Slika?“, začudio sam se.

Proučio sam ulje na platnu pod svetlošću čađavih lampi koje su svetlele iz hodnika. Jasno je pokazivala pokojnika, verovatno u krugu svoje porodice. Slikar je prikazao zadovoljnog Gisberta Melhersa koji sedi za bogatom trpezom. Pored njega je stajala punačka, ali lepa žena, i sipala

mu nešto u veliki srebrni pehar. Dve manje devojčice i jedan dečak stajali su levo, pored majke, i posmatrali roditelje.

„Melhers i njegova porodica – njegove žrtve“, tiho je rekao.

„Dobro si prepoznao, Kornelise. Ova slika je donedavno stajala u njegovoj lepo opremljenoj sobi.“

„Kako je dospela ovamo?“

Osel je pogledao ka mrtvacu. „On me je zamolio da mu je donesem.“

„Za-mo-li-o?“, ponovio sam. „Ali, Osele...“

„Da, da, da, znam da je zabranjeno da zatvorenicima u ćeliju donosimo bilo kakav predmet iz njihove kuće. Ali bojadžija je doslovno preklinjao. Osim toga...“

„Osim toga?“, bio sam uporan kada je moj prijatelj počeo da okleva.

„Osim toga, deset guldena je mnogo para!“

„Zaista! Zadivljujuće!“

„Šta? To što je Melhers dao toliki novac da bi sliku imao kod sebe? Možda je očekivao da mu slika donese utehu. Ili je želeo sam sebe da kazni gledajući one koje je nosio na savesti. Možda nije mogao više da izdrži da gleda sliku pa se zbog toga ubio.“

„Moguće, Osele. Ali mislim da je nešto drugo mnogo zanimljivije. Čovek je bio veoma tvrdokoran i progovorio je tek kada su počeli da ga muče. A sa tobom je razgovarao?“

„Kada sam mu u sredu uveče doneo večeru, jeste. Ipak, nije mi rekao zašto je ubio ženu i decu. Bilo mu je stalo samo do ove slike. Preklinjao me je da odem njegovoj kući i od njegovog kalfje Arta Tefsenja zatražim sliku. Rekao je da će mi Tefsen dati novac. I tako je i bilo.“ Kada su se začuli ubrzani koraci, Osel se trgnuo. „Moram da sakrijem sliku, Kornelise, odmah se vraćam.“

I već je nestao iza prvog ugla. Retko ko se tako dobro snalazio u Rendari kao on. Samo tako je i uspeo da neprimećeno prošvercuje tu ne baš malu sliku u Melhersovu ćeliju. Kada se pojavio Arne Peters sa Rombertusom Blankartom, kome je kao upravniku bilo povereno upravljanje Rendarom, Osel je već ponovo stajao kraj mene.

Blankart, nizak, mršav čovek, koji je uvek delovao pomalo nesigurno, promolio je glavu u ćeliju bojadžije plavim i – ustuknuo unazad, kao da ga je udarila nevidljiva pesnica. „To – to nije moguće“, rekao je i